

Πολλοί δεν θεωρούν πρόβλημα το Κυπριακό

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΡΚΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αισθάνομαι χρέος έναντι της Κύπρου και τα χρέη πρέπει να εξοφλούνται

Συμμετείχε σε πάρα πολλές ομάδες που προσπάθησαν να δώσουν λύση στο Κυπριακό και με πίκρα δηλώνει ότι σήμερα δεν θεωρείται ως πρόβλημα από πολλούς. Μελετώντας την ιστορία των διαπραγματεύσεων, εντοπίζει ως λάθος το ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν δεχόταν σε μια δεδομένη στιγμή κάτι, το οποίο ουσιαστικά απαιτούσε μετά από την πάροδο του χρόνου. Ο σημερινός Πρόεδρος της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, Νίκος Μουρκογιάννης, μας μιλά για τη διεθνή 35χρονη καριέρα του και για την επιστροφή του στην Ελλάδα.

Ως Έλληνας αισθάνεστε κάποιο ανεκπλήρωτο χρέος προς την Κύπρο; Αισθάνομαι πραγματικά μεγάλο χρέος προς τον κυπριακό ελληνισμό. Είμαστε όλοι, τουλάχιστον η γενιά μου και οι μεγαλύτεροι, παιδιά μιας ήττας, η οποία προκλήθηκε από μας τους Ελλαδίτες και τα αποτελέσματά της τα πληρώνει ο υπέρκομος κυπριακός λαός. Αισθάνομαι μεγάλη αγάπη για την Κύπρο. Πέρασα πολλά από τα χρόνια μου στο εξωτερικό, γράφοντας και ασχολούμενος με το Κυπριακό. Παράλληλα αισθάνομαι τεράστιο θαυμασμό για τα επιτεύγματα του κυπριακού ελληνισμού. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τι βδομάδες μετά την καταστροφή, η κυπριακή κυβέρνηση λειτουργούσε και αγωνιζόταν να φτιάξει μια νέα οικονομία. Ως νομικός, αισθάνομαι ιδιαίτερο θαυμασμό για το κυπριακό Δίκαιο, το οποίο θεωρώ το καλύτερο στον κόσμο. Τέλος, για να το επαναλάβω, αισθάνομαι χρέος απέναντι της Κύπρου και ξέρετε, τα χρέη δεν διαγράφονται, πρέπει να εξοφλούνται.

Συμμετείχατε στην ομάδα που επινόησε το «Single Negotiating Text», το οποίο χρησιμοποιήθηκε από

Ως συνιδρυτής του κέντρου διαπραγματεύσεων του Χάρβαρντ πέρασα πέντε χρόνια συνδιαλεγόμενος με εκπροσώπους της άλλης πλευράς, συμπεριλαμβανομένου και του τώως Προέδρου της Τουρκίας Οζάλ

τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Σάιρους Βανς, στις Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ. Τι θα κάνετε για την Κύπρο; Συμμετείχα και σε πάρα πολλές άλλες ομάδες που προσπάθησαν να δώσουν λύση στο Κυπριακό. Ως συνιδρυτής του κέντρου διαπραγματεύσεων του Χάρβαρντ πέρασα πέντε χρόνια συνδιαλεγόμενος με εκπροσώπους της άλλης πλευράς, συμπεριλαμβανομένου και του τώως Προέδρου της Τουρκίας Ουζάλ, για να εξεύρω λύση. Τα αστερία όμως δεν μπήκαν στη σειρά τους. Η διαφορά μεταξύ της κατάστασης του Μεσανατολικού την περίοδο του Καμπ Ντέιβιντ και του Κυπριακού σήμερα είναι ότι τότε το Μεσανατολικό ήταν πρόβλημα και όταν ορίσεις κάτι ως πρόβλημα, υπάρχουν λύσεις. Δεν είμαι βέβαιος ότι σήμερα το Κυπριακό θεωρείται ως πρόβλημα από πολλούς. Είναι πρόβλημα για τους πρόσφυγες.

Αυτό δεν δίνει αισιόδοξα μηνύματα για λύση του Κυπριακού. Επαναλαμβάνω, η λύση προϋποθέτει την ύπαρξη προβλήματος. Για πολλούς από μας υπάρχει, για πολλούς άλλους δεν υπάρχει. Όπως θυμάστε, ο Ετζεβίτ επανειλημμένα δήλωσε ότι το Κυπριακό έχει πάψει να υπάρχει ως πρόβλημα.

Το Κυπριακό είναι πρόβλημα για την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας. Στο βελτίο που λέγεται «αποκοπή» υποστηρίζω ότι το παν εξαρτάται από το σκοπό που θέτεις, από το τέλος των επιδιώξεών σου. Όπως είπατε πολύ σωστά, το Κυπριακό είναι πρόβλημα για εκείνους στην Τουρκία που επιδιώκουν την ευρωπαϊκή της ένταξη.

Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι επιδιώξεις των Ελληνοκυπρίων; Ως σπουδαστής του Κυπριακού, πιστεύω ότι την περίοδο αυτή οι επιδιώξεις δεν είναι δυστυχώς ενιαίες. Το βασικό αυτό κυρίως στο αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος του σχεδίου Ανάν.

Οι συνομιλίες βλέπετε να οδηγούν σε λύση; Δεν είμαι αρκετά κοντά στις συνομιλίες για να μπορώ να εκφέρω γνώμη.

Ως σπουδαστής του Κυπριακού και ως άνθρωπος που πρωτοστάτησε να εισαχθούν οι διαπραγματεύσεις ως κλάδος στην ακαδημαϊκή ζωή, ποιο θεωρείτε το μεγαλύτερο λάθος που έγινε; Υπάρχει διαφορά μεταξύ λάθους και εγκλήματος. Έγκλημα εί-

Η ΕΛΛΑΔΑ ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΕΙ

Θα τα καταφέρει η Ελλάδα; Η Ελλάδα εξ ορισμού θα τα καταφέρει. Το ερώτημα είναι αν θα τα καταφέρει η γενιά μας, η οποία έχει μόνο πέντε - δέκα χρόνια μπροστά της για να αποδείξει αν είμαστε αντάξιοι των προγόνων μας. Οι γενιές που δημιουργούν τα προβλήματα, μπορούν να τα λύσουν; Δεν νομίζω ότι είναι η γενιά μας που δημιουργεί τα προβλήματα αυτά, αλλά και για να συμφωνήσω λίγο μαζί σας, η θεωρία των συστημάτων διδάσκει ότι κανένα σύστημα δεν αυτοδιορθώνεται. Χρειάζεται και ο εξωγενής παράγοντας. Καμιά φορά είναι η νεολαία, άλλη φορά οι αγορές, η πνευματική ηγεσία.

Καμιά φορά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο; Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι σίγουρα ένας εξωγενής παράγοντας.

να αυτό που συνέβη το '74. Κάτι που πάντως διαφέρει ως λάθος στους ελληνοκυπριακούς χειρισμούς από την αρχή μέχρι σήμερα, είναι η υπερδιαπραγμάτευση.

Δηλαδή; Αν κανείς μελετήσει την ιστορία των κυπριακών διαπραγματεύσεων, η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν δεχόταν σε μια δεδομένη στιγμή κάτι, το οποίο ουσιαστικά απαιτούσε μετά από την πάροδο του χρόνου. Αυτό σημαίνει υπερδιαπραγμάτευση.

Αυτό τι δείχνει; Δεν έχω το δώρο του ψυχολογικού αναλυτή.

Μήπως δείχνει έλλειψη ιστορικής γνώσης; Δείχνει και κακή αντίληψη της Ιστορίας.

Γνωρίζατε τον Μακάριο; Ναι, γνώρισα τον Μακάριο στο περιθώριο συνμιλιών στα Ηνωμένα Έθνη. Γνώρισα και τον Γρίβα όταν ετοιμάζε την έκδοσή των απομνημονευμάτων του. Και οι δύο συνομιλίες ήταν χρονικά περιορισμένες, δεν δικαιούμαι να εξάγω μεγάλα συμπεράσματα. Η εντύπωση που μου δημιουργήθηκε ήταν ότι επρόκειτο για δυο εντελώς διαφορετικούς ανθρώπους. Ο Μακάριος ακτινοβολούσε κοσμοπολιτική αυθεντία. Ο Γρίβας ελληνική αυτοπεποίθηση.

Το κυπριακό δίκαιο γιατί είναι το καλύτερο στον κόσμο; Πιστεύω ακράδαντα ότι οικονομικά προβλήματα δεν υπάρχουν, δημιουργούνται από τα ηθικά προβλήματα, τα οποία με τη σειρά τους ενσπνδώνονται στους κανόνες δικαίου. Ως σύμβουλος Επιχειρήσεων, όταν θέλω να καταλάβω την οικονομία μιας χώρας, αρχίζω από τη μελέτη μερικών βασικών αρχών του δικαίου της. Το μεγαλύτερο πρόβλημα της Ελλάδας δεν είναι το οικονομικό, αλλά το Δίκαιο της. Το δημόσιο χρέος συσσωρεύτηκε σαν αποτέλεσμα νόμων. Μπορεί να υπήρξαν εμπλεκόμενες

παράνομες συμπεριφορές, οι οποίες μπορεί να παραμυθίσουν ατιμώρητες διότι έτσι είναι το Δίκαιο μας, αλλά το χρέος νομίμως συσσωρεύτηκε. Κάτι τέτοιο θα ήταν αδιανόστο εντός του πλαισίου Δικαίου στην Κύπρο. Ο αείμνηστος πρώην Γενικός Εισαγγελέας Κρίτων Τονραντίτης είναι για μένα ο άγνωστος ήρωας της Κύπρου. Πήρε ως βάση το αγγλικό Δίκαιο στο οποίο πρόσθεσε την ευελιξία του ελληνικού πνεύματος. Το θέμα της κυπριακής οικονομίας οφείλται στη μοναδική ανταγωνιστικότητα που εξασφαλίζει για την Κύπρο το δίκαιο που έκανε ο Τονραντίτης.

Βλέπετε να επηρεάζομαστε αρνητικά από τα ελληνικά πρότυπα; Από κάπου έχει ξεκινήσει, και νομίζω από την Αθήνα, η τάση για επίδειξη πλουτισμού ως υποκατάστατο της αρετής. Αυτό όμως που πρέπει να φοβόμαστε, είναι την υποτροπή της μεγάλης ελληνικής ασθένειας. Κάτι που με κάνει να ανασυχωρήθηκα, και να ντρέπομαι, είναι ότι όλοι μας ως έθνος, για κάποιο λόγο, όταν αντιμετωπίσουμε δύσκολα προβλήματα προς τα έξω, βρίσκουμε πιο εύκολο τον εμφύλιο σπαραγμό. Αυτό ισχύει για την επανάσταση του '21, για το τι έγινε στην Ελλάδα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, για το τι έγινε στην Κύπρο το '74 και φοβόμαι ότι υποβόσκει και σήμερα. Αυτή είναι η ασθένεια της φυλής.

Βρήκατε το φάρμακο ίσως της ασθένειας αυτής; Μερικοί κακώς πώλησαν και άλλοι κακώς αγόρασαν την ΕΟΚ σαν το φάρμακο.

Σήμερα ποιο είναι το φάρμακο; Το πρόβλημα αυτό είναι κατά βάση ψυχολογικό. Δεν είμαι ειδικός σε θέματα ψυχολογίας, ξέρω όμως ότι η μόνη τακτική αντιμετώπιση ψυχολογικών προβλημάτων γίνεται με την εφαρμογή της λογικής. Το έθνος μας έχει με τη λογική το πρόβλημα που είχε η Ρουμανία

με το πετρέλαιο. Η Ρουμανία ήταν η μεγαλύτερη χώρα εξαγωγής πετρελαίου πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά εξήγαγε τόσο πολύ πετρέλαιο ώστε δεν της έμεινε τίποτα. Για να λυθούν τα προβλήματα πρέπει να επανέλθει η λογική στην πατρίδα της. Τα εργαλεία είναι πολλά απλά, πρέπει να ξαναμάθουμε να διαβάζουμε και να ακούμε ο ένας τον άλλο. Τέλος, πρέπει να ξαναμάθουμε τη λογική σημασία των απλών αριθμητικών πράξεων. Ένα και ένα κάνουν δύο. Δεν μπορεί να συμβιβαστούμε στο 1,5 ή να φανταζόμαστε ότι μπορεί να κάνει 11.

«Ομορφη και παράενη πατρίδα», τι σας κάνει να σκέφτεστε; Η φράση αυτή μου προκαλεί δύο σκέψεις: μία θετική και μία κριτική. Η θετική σκέψη είναι ότι ο ελληνικός πολιτισμός, όπως εκπροσωπείται από τον στίχο του Ελύτη, είναι μεγαλύτερος από τον Ελληνισμό ως πολιτική οντότητα και πολύ μεγαλύτερος από τον Ελληνισμό ως οικονομική οντότητα. Η κριτική σκέψη είναι ότι επιβίβη ο χρόνος να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της χώρας μας με πραγματισμό και χωρίς ποιητικό συναισθηματισμό. Λατρεύω τον Σεφέρη γιατί όπου και αν ταξίδεψε, τον πονούσε η Ελλάδα. Η διαφορά μου με τον Σεφέρη είναι ότι τα 35 χρόνια που έλειψα, όπου κι αν πήγαινα, εγώ θύμινα με τον ξεπεσμό μας. Ήθελα μια μέρα να έκοιμα μια καλύτερη Ελλάδα, στην οποία να συμβάλω επανερχόμενος. Και αυτό έκανα.

Το «Καρτερούμε» τι είναι για σας; Αναποφασιστικό κέπτα.

Τα ριάλια; Ψυχολογικό υποκατάστατο. Πού ήσασταν 20 Ιουλίου 1974; Αρχισα την ημέρα κλαίγοντας, ακούγοντας το ραδιόφωνο. Όταν οι γονείς μου πήγαν για ύπνο, πήρα ένα ντουφέκι που ήταν στην ντουλάπα του πατέρα μου και πήγα να καταταγώ εθελοντής στο σταθμό Λαρίσης. Κάποια στιγ-

μή με συνέλαβαν γιατί ήμουν ένοπλος και με παρουσάσαν σε έναν αξιωματικό του στρατού. Μου είπα να γυρίσω σπίτι διότι δεν με χρειαζόντουσαν και με συγχάρηκε για τον φιλελληνισμό μου. Μου έκανε εντύπωση αυτή η φράση, διότι εγώ δεν υπήρξα ποτέ φιλέλληνας. Έλληνας είμαι.

Έλληνας αντικομμουνιστής; Δεν θα όριζα ποτέ τον εαυτό μου ως αντικομμουνιστή.

Σας καθήροσαν όμως. Επισκέφτηκε την κυρία Παράρη για την πρώτη βδομάδα που ήλθα στην Ελλάδα. Έμαθα πολλά από αυτήν και μιλώσαμε για τους κομμουνιστές συγγενείς μου. Με καθήροσαν διότι είπα και το επαναλαμβάνω, ότι υπήρξα πολέμιος της Σοβιετικής Ένωσης. Αλλά όπως γνωρίζετε, αντισοβιετικοί είναι και το 95% των Δυτικοευρωπαίων κομμουνιστών.

Παύλι πόλεμος της Σοβιετικής Ένωσης; Δεν απολογούμαι γι' αυτό διότι είναι γενονός ό το σοβιετικό καθεστώς, παρά τις οποιεσδήποτε προθέσεις, άφρησε πίσω του ερείπια, ανθρώπινα και οικονομικά.

Ο καπιταλισμός δεν άρνησε ερείπια; Υπήρξα από τους μεγαλύτερους επικριτές της αμερικανικής πολιτικής όχι μόνο στο Κυπριακό αλλά και σε άλλες περιπτώσεις. Αισθάνομαι ότι απλώς οδύνω αλλά ντροπή και αγανάκτηση με το τι έκανε ο Μπους. Υπάρχει όμως και διαφορά. Στα δημοκρατικά καθεστώτα υπάρχει η δυνατότητα αλλαγής πορείας. Όταν λέω ότι υπήρξα αντισοβιετικός, εννοώ ότι υπήρξα δημοκράτης. Το τι πιστεύω για τον καπιταλισμό, μου έχει πάρει πάνω από 35 χρόνια για να το γράψω με κάθε λεπτομέρεια. Ο καπιταλισμός, όπως ασκείται σήμερα, είναι ένα πρωτόγονο οικονομικό σύστημα. Κέρδος χωρίς σκοπό, και μάλιστα ηθικό, είναι κάτι πρωτόγονο και απαράδεκτο για την κοινωνία του 21ου αιώνα.

Η Λυρική Σκηνή είναι φορέας του πολιτισμού μας

Περισσότερο γνωστός στο εξωτερικό παρά στην Ελλάδα. Από τη Μυτιλήνη στην Τρίπολη, στην Αθήνα και στο Ηαγνατό στρώσατε μια σταδιοδρομία με την οποία βρεθήκατε σε επιτελικές θέσεις μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών. Έχετε θέσει σχεδόν σε όλες τις μεγάλες πρωτεύουσες του κόσμου. Φτιάξατε και τη δική σας εταιρεία. Το εγκαταλείψατε όλα αυτά για τη Λυρική Σκηνή; Η κόρη μου, με την οποία συζητώ πριν πάω την απόφαση, μου είπε ότι υπάρχουν στιγμές που ακόμα και ο πιο λογικός άνθρωπος δεν έχει την πολυτέλεια της επιλογής, διότι προηγείται το καθήκον.

Η πρόκληση ήταν να καταγράψετε ακόμη μια επιτυχία ή ο νόστος της επιστροφής; Επισκεπτόμουν την Ελλάδα σχεδόν κάθε μήνα, για 35 χρόνια. Σχεδόν όλοι μιλούσαν για πράγματα που δεν με απασχολούν. Δεν ονειρεύτηκα ποτέ να έχω μεγάλο σπίτι, ακριβά αυτοκίνητα. Ξαφνικά πράγματα που απασχολούν εμένα, έγιναν το κέντρο του ελληνικού διαλόγου. Ήταν λοιπόν μια ευκαιρία να επιστρέψω διότι επιτέλους έχω κάτι κοινό να κάνω με τους συμπολίτες μου.

Ποιο είναι αυτό; Η Ελλάδα θα περάσει μια δεκαετία ανασυγκρότησης. Έχω περάσει τα τελευταία είκοσι χρόνια της ζωής μου βοηθώντας να ανασυ-

γκροτηθούν επιχειρήσεις, οργανισμοί και κράτη. Νομίζω ότι μπορώ να βοηθήσω.

Δηλώσατε «είμαι ρεαλιστής, ζητώ το αδύνατο». Πετύχατε τελικά το αδύνατο γυρίζοντας στην Ελλάδα; Νομίζω πως ναι. Όταν ήρθα, αυτό το οποίο επικρεμόταν πάνω από τη Λυρική Σκηνή ήταν η αναστολή λειτουργίας, η πτώχευση. Η Λυρική Σκηνή λειτουργεί σήμερα.

Τι σας ικανοποιεί πέρα από αυτό; Αυτό που με ικανοποιεί για το 10μηνιο που διοίκησα τη Λυρική Σκηνή είναι πρώτα το αποτέλεσμα, ότι η Εθνική Λυρική Σκηνή είναι ανοικτή και δεύτερο η προσπάθεια. Οι συνεργάτες μου και εγώ κάναμε το παν για να εξοφλούσαμε πλήρως το πρωτογενές έλλειμμα. Από εδώ και πέρα η Λυρική Σκηνή έχει να κάνει πολλά. Αλλά, αν δεν υπάρξει πτωχεύρισμα, θα έχει ισολογισμό ισοσκελισμένο για πάντα. Η χώρα μας έχει μια πολύ πιο δύσκολη πορεία για να πετύχει αυτό το στόχο στα χρόνια που έρχονται. Η Λυρική η οποία είναι μικρογραφία της Ελλάδας, το πέτυχε μέσα σε δέκα μόνο μήνες. Δεν είναι πολυτέλεια εκεί που κάνεις μια μάχη για να επιβιώσεις, να επενδύεις στον Πολιτισμό; Αυτό είναι επιχείρημα το οποίο αντιλαμβάνομαι και με το οποίο δεν συμφωνώ. Η Λυρική Σκηνή είναι φορέας του πολιτισμού μας. Πολιτι-

σμός σημαίνει και διαφοροποίηση. Χωρίς διαφοροποίηση δεν υπάρχει στην ουσία ανταγωνιστικότητα, δεν υπάρχει Εθνικό Κράτος, άρα δεν υπάρχει Ελλάδα. Αν δεν έδινα τη μάχη για τη Λυρική Σκηνή και αν τόσοι άλλοι άνθρωποι δεν έδιναν τη μάχη για τη Λυρική, θα ήταν σαν να πηγαίναμε στο Χρηματιστήριο και να στοιχηματίζαμε ότι δεν θα υπήρχε Ελλάδα.

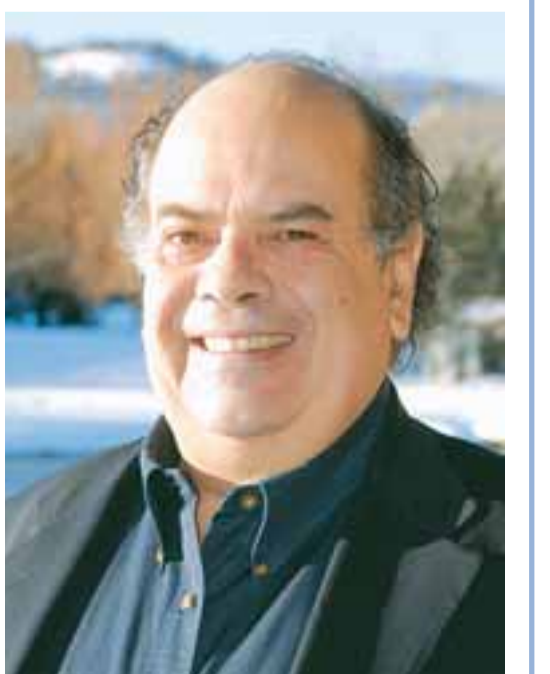
Η Λυρική Σκηνή δεν είναι επιχείρηση, η Τέχνη είναι υπόθεση των ανθρώπων, είναι δημιουργία της ψυχής. Μέχρι που μπορεί οι επιχειρησιακές επιδιώξεις να κυριαρχούν σε πολιτιστικές επιδιώξεις; Αν η Λυρική Σκηνή δεν παράγει άριστο πολιτιστικό έργο, τότε δεν πρέπει να υπάρχει. Θεωρώ δεδομένο και αδιαπραγμάτευτο το καλλιτεχνικό επίπεδο. Το ερώτημα είναι πώς μπορεί να γίνει αυτό με τρόπο που να σεβεται τα χρήματα των φορολογουμένων.

Γι' αυτό κάνατε μια στροφή προς Έλληνες δημιουργούς στην όπερα; Πιστεύω ότι οι Έλληνες καλλιτέχνες δεν έχουν βρει την πρόποση θέση στη διεθνή αγορά αλλά και στην εσωτερική. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να χρησιμοποιούμε κυρίως Έλληνες καλλιτέχνες περιλαμβανομένων και Κυπρίων. Είμαστε υπερίφανοι γιατί έχουμε Κυπρίους σε ηγετικές θέσεις στη Λυρική.

Σκέφτεστε συνεργασία της Λυρικής με την Κύπρο; Τίποτα δεν θα με ικανοποιούσε περισσότερο, ακόμα και από την επιστροφή της Λυρικής στην Επίδαυρο που τόσο επιθυμώ, παρά να υπηρετήσουμε τον κυπριακό ελληνισμό. Πρόσφατα μας έγινε μια πρόταση από κάποιους για να έρθουμε στην Κύπρο. Πιστεύω ότι όλοι στη Λυρική θα το κάνουν αούριο, αν μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε το οικονομικό, αν είχαμε ένα χορηγό ο οποίος θα αναλάμβανε μερικά από τα έξοδα.

Είστε πρόεδρος της Λυρικής χωρίς να παίρνετε μισθό; Μάλιστα. Ομολογώ ότι αυτό μου δημιουργεί μια προσωπική δυσκολία και ίσως για πολλούς να είναι άπιστευτο, ακόμα και ύποπτο. Η θέση αυτή είναι από το νόμο άμισθη. Έτσι πρέπει να προσπαθώ να τη συνδυάσω με κάτι άλλο που θα μου εξασφαλίσει τον βιοπορισμό.

Παύλι το κάνατε αυτό; Μια μέρα που με δημιούργησε ήταν η 14η Σεπτεμβρίου του 1969. Τότε ανακοινώθηκε ότι είχα εισαχθεί πρώτος στο Ακαδημαϊκό Απολυτήριο. Τα πήγαινα πάρα πολύ καλά στα Αρχαία, στα Λατινικά, στην Ιστορία, διότι είναι πράγματα που κανείς τα ξέρει ή δεν τα ξέρει. Τα πάντα λοιπόν είναι να κάνουν με το θέμα της εκθεσης που θα μας ζητούσαν να διαπραγματευτούμε. Νομίζω ότι ήρθα πρώτος στις εξετάσεις διότι

το θέμα της έκθεσης ήταν κάτι που μου είχε μάθει ο πατέρας μου πριν καν πάω σχολείο. Ήταν μια ρήση του Κορνήλιου που λέει «ο χριστός πολιτής ό,τι πράττει για την Πατρίδα, το πράττει ως χρέος προς την Πατρίδα και χωρίς ελπίδα αμοιβής».